

Memorie van toelichting

ALGEMEEN DEEL

1. INLEIDING

Dit wetsvoorstel bevat een aanpassing van de Participatiewet. Er wordt voorgesteld om vorderingen die zijn ontstaan wegens fraude uit te sluiten van de vermogenstoets. Hiermee wil de regering de onterecht gunstige positie van mensen met fraudevorderingen bij de toegang tot het recht op bijstand wegnemen. Fraude mag immers niet lonen.

Leeswijzer

In deze memorie van toelichting wordt achtereenvolgens ingegaan op: de achtergrond van het wetsvoorstel, de inhoud van het wetsvoorstel en de gevolgen daarvan voor de uitvoering, de financiële gevolgen, advies en consultatie, het overgangsrecht en de inwerkingtreding.

2. ACHTERGROND

2.1. Aanleiding

De Participatiewet regelt onder meer het recht op bijstand, als vangnet van de sociale zekerheid. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. De Sociale verzekeringsbank (SVB) is verantwoordelijk voor de aanvullende inkomensondersteuning voor ouderen (AIO) voor gepensioneerden.

Mensen kunnen slechts terugvallen op een bijstandsuitkering als zij zelf niet over voldoende middelen beschikken om te kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. De middelentoets is onderdeel van de toegang tot de bijstand. Met deze toets wordt het vermogen van de belanghebbende vastgesteld middels de som: 'vermogen = bezit - schuld'.¹ Onder de bezittingen valt al het vermogen: geld op bankrekeningen, een auto of een kostbare verzameling, waar ter wereld deze bezittingen zich ook bevinden, dus ook een huis in het buitenland valt daaronder. Wanneer iemand in Nederland een bijstandsuitkering aanvraagt, zal hij daarom al zijn bezittingen moeten opgeven, ook die zich in het buitenland bevinden. In de Kamerbrief van 28 juni 2018 is stilgestaan bij de vermogensonderzoeken in het buitenland om mogelijke fraude in de bijstand te detecteren.² In de brief kwam aan de orde dat gemeenten en de SVB knelpunten ervaren bij de handhaving.

Draaideureffect bij fraude

Als belangrijk knelpunt wordt het zogenaamde 'draaideureffect' na aangetoonde vermogensfraude genoemd. Wanneer verzwegen bezit geconstateerd wordt, is er sprake van schending van de inlichtingenplicht.³ Het recht op bijstand moet als gevolg daarvan herzien of ingetrokken worden. De onterecht of tot een te hoog bedrag verstrekte bijstand wordt teruggevorderd.⁴ Daarnaast wordt een bestuurlijke boete opgelegd.⁵ Het beëindigen van het bijstandsrecht vormt voor de belanghebbende geen beletsel om opnieuw een uitkering aan te vragen. Het recht op bijstand wordt vanwege de aanvraag opnieuw beoordeeld. Onderdeel daarvan is wederom de middelentoets. De terugvordering van de onterecht verstrekte bijstand en het opleggen van de bestuurlijke boete hebben tot gevolg dat de hierdoor ontstane vorderingen als 'schuld' worden meegenomen in de vermogensberekening. De schuld wordt afgetrokken van het (geconstateerde) bezit van de gerechtigde. Daardoor kan het vermogen onder de toepasselijke vermogensgrens komen te liggen. Dit betekent dat betrokkene weer recht heeft op algemene bijstand, ongeacht de aanwezige middelen.

Het knelpunt is opgemerkt naar aanleiding van de situatie met verzwegen onroerend goed in het buitenland, maar het draaideureffect reikt verder dan dat. Dezelfde situatie doet zich ook voor bij verzwegen bezittingen binnen de eigen landsgrenzen en het ziet ook op verzwegen roerende

¹ Artikel 34, eerste lid, aanhef en onder a, van de Participatiewet.

² Kamerstukken II 2017/18, 17050, nr. 542.

³ Artikel 17, eerste lid, van de Participatiewet.

⁴ Artikel 54, derde lid, van de Participatiewet en artikel 58, eerste lid, van de Participatiewet.

⁵ Artikel 18a van de Participatiewet.

zaken. Te denken valt aan postzegel- of stripboekverzamelingen, antieke meubels en andere waardevolle bezittingen zoals kunst en sieraden.

Aangekondigd onderzoek

Het draaideureffect bij de handhaving binnen de sociale vangnetregelingen is een probleem, want fraude mag niet lonen. De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft daarom in de eerdergenoemde brief van 28 juni 2018 aan de Tweede Kamer aangekondigd te gaan onderzoeken of de Participatiewet hier op kan worden aangepast.

Motie

In het najaar van 2018 is een motie van de leden Wiersma (VVD) en Peters (CDA) aangenomen met betrekking tot (1) het opleggen van bestuurlijke boetes en terugvorderen van onterecht verstrekte bijstand en (2) het 'draaideureffect' bij de vermogenstoets in de Participatiewet, na aangetoonde (vermogens)fraude. De aangenomen motie verzoekt de regering:

“.. te bevorderen dat gemeenten actief invulling geven aan de genoemde verplichting en alles op alles zetten om te veel ontvangen uitkeringsbedragen en de opgelegde boete daadwerkelijk te innen”.

Ook roept deze motie de regering op:

“.. binnen het aangekondigde onderzoek als kansrijke oplossingsrichting uit te werken: de variant waarin de terugvordering en de opgelegde boete niet vallen onder de titel «schuld» binnen de regel «vermogen = bezit -/- schuld» zodat er geen nieuw recht op een uitkering ontstaat zolang de terugvordering en de opgelegde boete niet betaald zijn en er nog steeds sprake is van te veel vermogen en de Kamer hierover zo spoedig mogelijk te informeren,..”⁶

2.2. Doel en uitgangspunten van het wetsvoorstel

Handhavingsvisie

De bijstand vormt het sluitstuk van de sociale zekerheid. De regering en de Nederlandse maatschappij hechten veel waarde aan dit vangnet, dat een mooie uiting is van solidariteit in onze samenleving. Solidariteit impliceert echter ook dat alleen een beroep gedaan kan worden op publieke middelen als dat strikt noodzakelijk is. Misbruik ondermijnt het draagvlak van de sociale voorzieningen in ons land. Om die reden is handhaving een belangrijke randvoorwaarde voor een goed werkend stelsel van sociale zekerheid.⁷ De regering vindt het belangrijk dat gemeenten en uitvoeringspartijen bij de handhaving effectief onderzoek kunnen verrichten en maatregelen kunnen nemen.⁸ Als uitgangspunt geldt dat fraude niet mag lonen. Hieruit volgt dat bijstandsgerechtigden waarvan is vastgesteld dat zij hebben gefraudeerd, de als gevolg van die fraude te veel ontvangen uitkering volledig terug moeten betalen.

Standpunt van de regering

Vanuit de genoemde handhavingsvisie vindt de regering dat het huidige draaideureffect bij de handhaving moet worden voorkomen. Het is een voorbeeld van lonende fraude. Met de handhaving wordt beoogd dat de aangetroffen middelen eerst worden aangewend voor de noodzakelijke kosten van het bestaan, waardoor geen recht op een vangnetuitkering bestaat en de onterecht ontvangen bijstand wordt terugbetaald. Dit wordt met het huidig wettelijk kader niet bereikt. De uitkeringsinstanties zijn – na vaststelling van fraude en ongeacht de kennis van de aanwezige waardevolle bezittingen – alsnog gedwongen direct weer een uitkering te verstrekken. Zonder dat ook maar iets van de door fraude ontstane vorderingen eerst is afgelost. Dit is een lonend effect voor de belanghebbende. Maar het vormt daarnaast ook een negatieve prikkel voor de uitkeringsinstanties om actief onderzoek te doen naar verzwegen bezittingen. Dit vindt de regering een ongewenst effect. Het ondermijnt het draagvlak voor het vangnet van de bijstand. Tot slot worden personen die de inlichtingenplicht hebben geschonden, dankzij deze fraude, bij de toegang tot de bijstand in een bevoorrechte positie geplaatst ten opzichte van andere personen met gelijkwaardige bezittingen die het bezit wel hebben gemeld. Van personen die het bezit wel direct melden, wordt – indien daar geen (fraude)schulden tegenover staan - verwacht dat ze het

⁶ Kamerstukken II, 2018/19, 35 000 XV, nr. 83.

⁷ Het Regeerakkoord van oktober 2017: 'Vertrouwen in de toekomst'.

⁸ 'Effectief handhaven' is ook één van de hoofdlijnen in de handhavingskoers SZW 2018-2021.

bezit eerst aanwenden voor de noodzakelijke kosten van het bestaan alvorens bijstandsrecht ontstaat. Van de personen met fraudevorderingen wordt dit door de huidige vermogenstoets niet altijd verlangd. Fraudevorderingen zijn immers een in aanmerking te nemen schuld bij de som: 'vermogen = bezit – schuld'. Dat een verschil in vermogen leidt tot een andere rechtspositie in de bijstand (wel of geen uitkering) is in beginsel te rechtvaardigen. Dat hoort bij het vangnetkarakter van de bijstand. Wanneer dit verschil in rechtspositie een direct gevolg is van fraude, acht de regering dit niet gerechtvaardigd.

Doel van het wetsvoorstel

Dit wetsvoorstel heeft als doel het wegnemen van de onterecht gunstige positie van mensen met fraudevorderingen bij de toegang tot het recht op bijstand. Om dit te bereiken wordt voorgesteld om openstaande fraudevorderingen uit te sluiten van de vermogenstoets in de Participatiewet. Dit is in lijn met de eerdergenoemde motie van de leden Wiersma (VVD) en Peters (CDA). De regering komt met dit wetsvoorstel tegemoet aan de wensen van de Kamer en de uitkeringsinstanties om effectiever op te kunnen treden bij de handhaving en naleving van verplichtingen in de Participatiewet. Het wetsvoorstel bevat niet alleen een prikkel voor de belanghebbende om het (in het bezit gebonden) vermogen aan te wenden en (daarmee) de fraudevorderingen af te lossen, maar vormt tevens een stimulans voor de uitkeringsinstanties om actief invulling te blijven geven aan de handhaving.

In de uitwerking is aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de Participatiewet. Dit betreft het vangnetkarakter van de bijstand, waarbij de eigen verantwoordelijkheid voor de voorziening van het bestaan voorop staat. Tevens gaat het wetsvoorstel niet voorbij aan de grondwettelijke zorgplicht van de overheid om in voorkomende gevallen bijstand te verlenen.⁹ Immers, in situaties waarin mensen niet redelijkerwijs kunnen beschikken over het bezit, ook over het verzwegen bezit, moeten zij kunnen beschikken over de noodzakelijke middelen van het bestaan, mede ter voorkoming van ernstige schuldenproblematiek.

Deze wetswijziging heeft – wat betreft het recht op bijstand - slechts gevolgen voor de belanghebbende bij wie, naast fraudevorderingen, feitelijk middelen of een aanspraak daarop aanwezig wordt geacht waarover (redelijkerwijs) kan worden beschikt. De tegeldemaking (verkoop) van het bezit is de snelste manier voor de belanghebbende om middelen te verkrijgen. Deze tegeldemaking wordt immers mogelijk geacht. Zodra het vermogen, dat vrijgekomen is uit het bezit, volledig is aangewend voor de kosten van het bestaan of de aflossing van schulden, is er geen sprake meer van een vermogen en staan eventuele aanwezige fraudevorderingen het recht op bijstand niet in de weg. Dit wetsvoorstel raakt niet de personen bij wie geen bezit (in welke vorm dan ook) aanwezig is.

2.3. Betrokken partijen

De uitvoering van de Participatiewet is gedecentraliseerd naar de gemeenten. De SVB voert de bijstand in de vorm van Aanvullende inkomensondersteuning voor ouderen (AIO) uit.

3. INHOUD WETSVORSTEL EN GEVOLGEN DAARVAN VOOR DE UITVOERING

3.1. De vermogenstoets in het kort

Iedere in Nederland woonachtige Nederlander¹⁰ die hier ter lande in zodanige omstandigheden verkeert of dreigt te geraken dat hij *niet over de middelen beschikt* om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, heeft recht op bijstand van overheidswege.¹¹ Tot de middelen wordt gerekend alle *vermogens- en inkomensbestanddelen* waarover de alleenstaande of het gezin *redelijkerwijs kan beschikken*.¹² Artikel 34 van de Participatiewet regelt de daar aan ten grondslag

⁹ Artikel 20 van de Grondwet en artikel 7, eerste lid, onder b, van de Participatiewet jo. artikel 11, eerste lid, van de Participatiewet.

¹⁰ Of daarmee gelijkgestelde Nederlander ingevolge artikel 11, tweede lid en derde lid, van de Participatiewet.

¹¹ Artikel 7, eerste lid, onder b, van de Participatiewet en artikel 11, eerste lid, van de Participatiewet.

¹² Artikel 31, eerste lid, van de Participatiewet.

liggende vermogenstoets. De vermogenstoets kan op twee momenten plaatsvinden: (1) bij de beoordeling van de aanvraag van de bijstand en (2) bij vermogensmutaties gedurende de bijstand.

Bij aanvang van de bijstand wordt altijd het vermogen getoetst. De waarde van de bezittingen waarover de alleenstaande of het gezin beschikt of redelijkerwijs kan beschikken wordt verminderd met de aanwezige schulden.¹³ Ofwel: 'vermogen = bezit - schuld'.

- *Bezittingen*
Bezittingen kunnen zowel uit geldswaarden bestaan als uit op geld waardeerbare goederen. De Participatiewet heeft een aparte vermogenstoets en vrijlating voor de 'eigen woning', indien de belanghebbende daar zijn hoofdverblijf heeft.¹⁴ Voor andere woningen, waar de belanghebbende niet zijn hoofdverblijf heeft¹⁵, geldt dat de waarde hiervan wordt meegenomen in de reguliere vermogenstoets van artikel 34 van de Participatiewet.
- *Schulden*
Schulden kunnen uitsluitend in aanmerking worden genomen indien het feitelijk bestaan ervan in voldoende mate aannemelijk is geworden en tevens komt vast te staan dat aan die schuld een daadwerkelijke terugbetalingsverplichting verbonden is. Een bijstandsschuld uit het verleden, waaronder fraudeschulden, kan bij de vermogensvaststelling worden betrokken vanaf de datum van het terugvorderingsbesluit.¹⁶

Een klein vermogen wordt toegestaan in de Participatiewet. Bij aanvang van de bijstand geldt daarom een vermogensvrijlating. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen het bij aanvang van de bijstand aanwezige vermogen voor zover dit minder bedraagt dan de van toepassing zijnde grens van het vrij te laten vermogen.¹⁷

Indien het vastgestelde vermogen van de aanvrager uitkomt boven deze vrijlating, bestaat er geen recht op bijstand. Alvorens bijstandsrecht kan ontstaan, moet de belanghebbende eerst het vermogen boven de toepasselijke vrijlating aanwenden om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien: 'interen' op het vermogen.¹⁸

Valt het vastgestelde vermogen onder de vrijlatingsgrens, dan is er sprake van bijstandsrecht. Het bedrag van het vrij te laten vermogen kan gedurende een lopende periode van bijstand maar één keer worden benut.¹⁹ Bij aanvang van de bijstand wordt daarom het *resterend vrij te laten vermogen* vastgesteld. Dit is het verschil tussen het vastgestelde vermogen bij aanvang van de bijstand en de toepasselijke vermogensvrijlating.²⁰ Op grond van de inlichtingenplicht moet de belanghebbende melding doen van alle feiten en omstandigheden waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat het van invloed is op het bijstandsrecht. De zogenaamde vermogensaanwas, het bedrag dat aan vermogen tijdens de bijstand verworven wordt, valt daaronder. Met het bestaan van het resterend vrij te laten vermogen heeft de wetgever beoogd dat het niet gebruikte deel van de vermogensvrijlating alsnog kan worden benut indien tijdens de bijstand vermogensmutaties optreden.²¹ Dit voorkomt dat reeds bij de ontvangst van een relatief klein vermogen de bijstand tijdelijk moet worden beëindigd. De vermogensaanwas wordt afgezet tegen het resterend vrij te laten vermogen. Andere bezittingen en schulden worden hier niet bij betrokken. Is de toename van het vermogen kleiner dan het resterend vrij te laten vermogen, dan blijft het bijstandsrecht voortbestaan. Een vermogensaanwas hoger dan het resterend vrij te laten vermogen heeft *in beginsel* tot gevolg dat het bijstandsrecht vervalt.²² Om dit vast te stellen kan

¹³ Artikel 34, eerste lid, onder a, van de Participatiewet.

¹⁴ Artikel 34, tweede lid, onder d, van de Participatiewet jo. artikel 50, eerste lid, van de Participatiewet.

¹⁵ Waaronder het onroerend goed in het buitenland.

¹⁶ ECLI:NL:CRvB:2013:1546.

¹⁷ Artikel 34, tweede lid, van de Participatiewet jo. artikel 34, derde lid, van de Participatiewet. De vermogensgrenzen worden jaarlijks geïndexeerd.

¹⁸ Ingevolge vaste rechtspraak wordt het als een redelijke interingsnorm gezien dat iemand 1,5 maal de bijstandsnorm per maand mag besteden. Op deze wijze kan worden berekend hoe lang iemand redelijkerwijs kan doen over het bedrag waarmee het vrij te laten vermogen is overschreden. Verkeerd iemand eerder in bijstandsbehoefte omstandigheden? Dan kan worden beoordeeld of er sprake is van tekortschietend besef van verantwoordelijkheid. Dit kan leiden tot oplegging van een maatregel.

¹⁹ ECLI:NL:CRVB:2010:BL7290.

²⁰ Bij een negatief vastgesteld vermogen wordt het resterend vrij te laten vermogen nooit hoger dan de geldende toepasselijke vrijlating.

²¹ Artikel 34, eerste lid, onder b, van de Participatiewet jo. artikel 34, vierde lid, van de Participatiewet.

²² ECLI:NL:CRVB:2010:BM5530.

de uitkeringsinstantie ambtshalve het feitelijk vermogen vaststellen: een vermogenstoets gedurende de bijstand. Is het vermogen positief, dan wordt de bijstandsuitkering beëindigd. De belanghebbende moet dan eerst interen op het vermogen. Als het vermogen negatief is, blijft het recht op bijstand bestaan, ook als de vermogensvrijlating nihil is. De belanghebbende blijft in bijstandsbehoefte omstandigheden verkeren.²³

3.2. De uitsluiting van fraudevorderingen bij de vermogenstoets

Met dit wetsvoorstel wordt voorgesteld om fraudevorderingen uit te sluiten van de vermogenstoets in de Participatiewet, door deze niet langer aan te merken als een 'schuld' die afgetrokken mag worden van de aanwezige bezittingen. Onder de uit te sluiten fraudevorderingen wordt verstaan de terugvordering²⁴ en bestuurlijke boete²⁵ wegens schending van de inlichtingenplicht. Het omvat fraudevorderingen die ontstaan zijn uit:

- Alle ontstaansgronden bij fraude binnen de sociale zekerheid;
- Alle socialezekerheidswetten; én
- Met inbegrip van de strafrechtelijk opgelegde boetes wegens fraude binnen de sociale zekerheid

De terugvordering en boete wegens schending van de inlichtingenplicht

In de sociale zekerheid is het begrip fraude direct verbonden met de voorwaarden voor het recht op uitkering en de daarmee samenhangende inlichtingenplicht. De belanghebbende dient het uitkeringsorgaan te informeren over veranderingen in zijn situatie waarvan hij redelijkerwijs kan begrijpen dat die van invloed kunnen zijn op recht, hoogte of duur van de uitkering.²⁶ Er is sprake van uitkeringsfraude als een (verwijtbare) overtreding van deze verplichting resulteert in onverschuldigde betaling van (een deel van) de uitkering. Als gevolg van deze overtreding moet een bestuurlijke boete worden opgelegd.²⁷ Het ligt daarom in de rede dat onder 'fraudevorderingen' in ieder geval wordt verstaan de terugvordering²⁸ en de bestuurlijke boete²⁹ wegens schending van de inlichtingenplicht. Dit is ook in lijn met de motie van de leden Wiersma (VVD) en Peters (CDA).³⁰

Uitsluiting van alle ontstaansgronden

Bij de uitsluiting van fraudevorderingen wordt geen onderscheid gemaakt in de ontstaansgrond van fraude. Het draaideureffect bij 'vermogensfraude' is aanleiding voor onderhavige wetwijziging. Daarnaast kunnen ook fraudevorderingen uit andere ontstaansgronden leiden tot een bevoorrechte positie bij de vermogenstoets. Te denken valt aan 'verzwegen (zwarte of witte) inkomsten' en 'onjuiste samenstelling huishouden'. Alle vormen van misbruik ondermijnen het draagvlak van de sociale voorzieningen. Dit wil de regering in de volle breedte bestrijden. Iedereen moet de verplichtingen naleven en fraude mag voor niemand lonend zijn. Bij deze uitgangspunten past – met het oog op het gelijkheidsbeginsel – geen onderscheid naar ontstaansgrond.

Uitsluiting van fraudevorderingen uit alle socialezekerheidswetten

Fraudevorderingen uit alle socialezekerheidswetten worden uitgesloten van de vermogenstoets in de Participatiewet. Dit betekent dat niet alleen de fraudevorderingen ontstaan in de bijstand en bij de eigen gemeente worden uitgesloten, maar ook fraudevorderingen vanuit andere sociale regelingen en uitkeringsinstanties (waaronder ook andere gemeenten). Op 1 januari 2013 zijn de Wet handhaving en aanscherping sanctiebeleid SZW-wetgeving (Fraudewet) en het Boetebesluit socialezekerheidswetten in werking getreden. De wetten regelen de overtreding van de inlichtingenplicht en sanctionering middels de bestuurlijke boete. Onder deze wetgeving vallen niet alleen de Participatiewet, maar ook andere socialezekerheidswetten.³¹ Daarnaast worden ook de

²³ Als dit te wijten is aan tekortschietend besef van verantwoordelijkheid van de belanghebbende, kan een maatregel worden opgelegd.

²⁴ Artikel 58, eerste lid, van de Participatiewet.

²⁵ Artikel 18a van de Participatiewet.

²⁶ Artikel 17, eerste lid, van de Participatiewet.

²⁷ Bij de sociale zekerheidsregelingen in Caribisch Nederland betreft het een geldboete.

²⁸ Artikel 58, eerste lid, van de Participatiewet.

²⁹ Artikel 18a van de Participatiewet.

³⁰ Kamerstukken II, 2018/19, 35 000 XV, nr. 83.

³¹ Daarnaast vallen ook arbeidswetten onder de Fraudewet. Dit wetsvoorstel ziet op handhaving binnen de sociale zekerheid. Met die reden worden de arbeidswetten niet in dit voorstel betrokken.

fraudevorderingen ontstaan vanuit de sociale zekerheidsregelingen van Caribisch Nederland uitgesloten van de vermogenstoets in de Participatiewet. De Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba is opgenomen omdat krachtens deze wet bijstand verleend wordt op grond van het Besluit onderstand BES. Deze wetten en het besluit bevatten een inlichtingenplicht ten aanzien van de belanghebbende. Niet alle wetten kennen echter een bevoegdheid tot terugvordering of tot het opleggen van een boete. Zo kent het Besluit onderstand BES geen mogelijkheid tot het opleggen van een boete en de Wet ziekteverzekering BES en de Wet ongevallenzekeringswet BES geen mogelijkheid tot terugvordering. Ten aanzien van de Cessantiawet BES valt op te merken dat de inlichtingenplicht zich alleen sterkt tot de uitkering bedoeld in artikel 4 van die wet. Het gaat hier dus alleen op de uitkering die de werknemer ontvangt van Onze Minister en niet om de uitkering die wordt ontvangen door de werkgever.

Strafrechtelijke boetes wegens fraude in de sociale zekerheid

Bij schending van de inlichtingenplicht wordt in beginsel een bestuurlijke boete opgelegd. Bij een benadelingsbedrag van € 50.000,00 of hoger kan aangifte worden gedaan bij het Openbaar Ministerie.³² Vanaf dat moment geldt het strafrechtelijk regime. Ook daar kan een geldboete worden opgelegd. Juist omdat bij meer omvangrijke fraude aangifte wordt gedaan, ligt het in de rede om ook de strafrechtelijke geldboete die is opgelegd vanwege een overtreding of misdrijf welke verband houdt met fraude binnen de sociale zekerheid uit te sluiten van het schuldenbegrip binnen de vermogenstoets.

Verwijtbaarheid

De afgelopen jaren is er bij geconstateerde fraude, groeiende aandacht voor de vraag in welke mate er daadwerkelijk sprake is van verwijtbaarheid bij het handelen van de belanghebbende. Dit is met name het geval wanneer een *punitieve sanctie* als een bestuurlijke boete wordt opgelegd. Onderzoek belicht het maken van onderscheid tussen bewust en onbewust verkeerd handelen, met fraude als gevolg. De Centrale Raad van Beroep heeft zich eveneens uitgesproken dat in situaties waarin er sprake is van fraude, de mate van verwijtbaarheid een belangrijke rol speelt.³³ Dit laatste heeft onder andere geleid tot aanpassing van de Fraudewet in het kader van het opleggen van een bestuurlijke boete aan de belanghebbende.

In dit verband wijst de regering erop dat dit wetsvoorstel primair op de voorwaarde voor de noodzakelijke toegang tot het bijstandsrecht ziet: de middelentoets. Het wetsvoorstel ziet expliciet niet op de sanctionering na aangetoonde fraude. Om die reden speelt de verwijtbaarheid bij de schending van de inlichtingenplicht, bij de uitsluiting van de daar uit voortvloeiende fraudevorderingen geen relevante rol. De uitsluiting van fraudevorderingen in de vermogenstoets kan dus, ongeacht de verwijtbaarheid of de aanwezigheid van een punitieve sanctie, tot gevolg hebben dat de bijstand wordt afgewezen. Immers er is sprake van – onrechtmatig – verkregen bijstand in het verleden. Dit wordt nu gerepareerd door van de belanghebbende in kwestie alsnog te verlangen dat eerst de beschikbare en toereikende middelen worden aangewend voor het levensonderhoud. Net zoals dat van ieder ander wordt verlangd.

3.3. Het redelijkerwijs kunnen beschikken over een middel

De Participatiewet werpt, met de middelentoets als toegangseis, een drempel op voor het recht op bijstand. De belanghebbende moet eerst aantonen dat hij niet over voldoende eigen middelen beschikt om in het bestaan te voorzien. Met dit wetsvoorstel wordt de toegang tot de bijstand verder aangescherpt. Dit vraagt ook extra aandacht voor de – reeds bestaande – complexe uitvoeringspraktijk rondom *het redelijkerwijs kunnen beschikken over een middel*. Het complementaire karakter van de bijstand brengt mee dat een ruime definitie van het begrip middelen wordt gehanteerd. Naast middelen waarover de belanghebbende *feitelijk* beschikking heeft, worden bij de vermogenstoets ook in aanmerking genomen de middelen waarover de belanghebbende *redelijkerwijs* kan beschikken.³⁴ Uit vaste rechtspraak volgt dat de term beschikken zo moet worden uitgelegd dat deze ziet op de mogelijkheid van een betrokkene om de

³² Op grond van de Aanwijzing sociale zekerheidsfraude kan bij uitzondering ook voor een lager benadelingsbedrag aangifte worden gedaan.

³³ In zijn uitspraak van 24 november 2014 stelde de CRvB dat de hoogte van de boete bij overtredingen in alle gevallen moet worden afgestemd op de ernst van de overtreding, de mate van verwijtbaarheid en de (financiële) omstandigheden van de betrokkene(n).

³⁴ Artikel 31, eerste lid, van de Participatiewet en artikel 34, eerste lid, onder a, van de Participatiewet.

bezitting feitelijk aan te wenden om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien.³⁵ Tegeldemaking van het bezit moet dus mogelijk zijn. Wanneer het bijvoorbeeld gaat om een vordering op de langstlevende, is dit niet het geval.

De bewijslast

In bepaalde situaties is de veronderstelling gerechtvaardigd dat zaken een bestandsdeel vormen van het vermogen waarover de betrokkene daadwerkelijk beschikt of redelijkerwijs kan beschikken. Dit geldt bijvoorbeeld bij de aanwezigheid van een aanspraak op een middel of bij onroerende zaken die in een officieel eigendomsregister op naam van de betrokkene staan geregistreerd. De bewijslast om aan te tonen dat iemand ergens niet over kan beschikken, ligt bij de belanghebbende.³⁶

De inspanningsplicht tot tegeldemaking van het middel

Bij de beoordeling of de belanghebbende redelijkerwijs kan beschikken over een middel, vormt de verrichte inspanning tot tegeldemaking van het bezit een doorslaggevend element. Dat tegeldemaking in voorkomende gevallen lastig is, doet geen afbreuk aan het redelijkerwijs kunnen beschikken. Desalniettemin betekent het feit dat tegeldemaking mogelijk is, niet altijd dat dit *direct* te realiseren is. Geld op een bankrekening kan meteen aangewend worden. Voor vermogen gebonden in roerende of onroerende zaken ligt dit anders. De mogelijkheden tot tegeldemaking zijn afhankelijk van verschillende factoren. Daarbij kan gedacht worden aan de (on)gunstige markt voor verkoop of dat er sprake is van een gedeelde aanspraak. Bij onroerend goed in het buitenland kan de begaanbaarheid van het gebied of medewerking van het land een factor vormen. Bij de toegang tot het bijstandsrecht wordt aan de voorkant van de belanghebbende altijd inspanning verlangd om de tegeldemaking van het bezit te realiseren of te bespoedigen. Voor de persoon die in eerste instantie het bezit heeft verzwegen, geldt dezelfde inspanningseis als voor een persoon die het bezit direct bij de bijstandsaanvraag heeft gemeld. Iedereen wordt gelijk behandeld.

- *Geen of onvoldoende inspanning*
Wanneer iemand bijvoorbeeld onroerend goed op zijn naam heeft staan, vraagt dit inspanning van de belanghebbende om het bezit te gelde te maken, alvorens een beroep kan worden gedaan op bijstand. Heeft de belanghebbende geen of onvoldoende inspanning verricht om de onroerende zaak te gelde te maken (of om aan te tonen dat dit niet of nog niet mogelijk is), dan kan redelijkerwijs de conclusie worden getrokken dat iemand *redelijkerwijs over het bezit kan beschikken*. De waarde van het onroerend goed wordt dan meegenomen in de vermogenstoets. Stijgt het vastgestelde vermogen vervolgens boven de toepasselijke vrijlatingsgrens uit, dan bestaat er *geen recht op bijstand*. De middelen waarover de belanghebbende redelijkerwijs kan beschikken moeten aangewend worden voor de noodzakelijke kosten van het bestaan.
- *Voldoende inspanning*
Als de belanghebbende daarentegen aantoont dat voldoende inspanning is verricht, maar dat tegeldemaking (nog) niet is gelukt, dan kan worden vastgesteld dat iemand – op dat moment - *redelijkerwijs niet over het middel kan beschikken*. In individuele gevallen kan blijken dat tegeldemaking niet of niet direct mogelijk is. Het middel of de aanspraak daarop is aanwezig, maar daarover kan feitelijk niet of nog niet volledig worden beschikt. Als iemand daardoor feitelijk in bijstandsbehoeftige omstandigheden verkeert, kan het (tijdelijk) nodig zijn om bijstand te verlenen. Staat vast dat iemand *niet* (redelijkerwijs) over het middel kan beschikken, dan kan het uitgesloten worden van de vermogenstoets. Dit kan ertoe leiden dat (alsnog) *recht op bijstand* ontstaat.

De vorm van de bijstand

Als het recht op bijstand ontstaat, dan moet de uitkeringsinstantie vervolgens op grond van artikel 48 van de Participatiewet de vorm van de bijstand bepalen. Bij de beslissing over de vorm van de bijstand kan de aanwezigheid van het middel of de aanspraak daarop, waarover nu (nog) niet of niet volledig kan worden beschikt, in aanmerking worden genomen:

³⁵ ECLI:NL:CRVB:2013:2486.

³⁶ ECLI:NL:CRVB:2016:47.

- *Bijstand als geldlening*
Voor de gevallen waarbij redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de belanghebbende *op korte termijn* over voldoende middelen zal beschikken om over de betreffende periode in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, kan de bijstand in de vorm van een *geldlening* worden verstrekt op grond van artikel 48, tweede lid, onder a, van de Participatiewet. Het gaat daarbij om de reële verwachting dat bijvoorbeeld een huis of postzegelverzameling op korte termijn verkocht kan worden. Om te voorkomen dat de schuld die daardoor ontstaat niet onbegrensd oploopt, kan de bijstand maximaal tot het bedrag dat het bezit de vermogensgrens overstijgt als geldlening worden verstrekt. Dit volgt uit de zinssnede *om over de desbetreffende periode te voorzien*.³⁷ De 'korte termijn' kan vooral bij het te gelde maken van een niet door de belanghebbende zelf bewoonde woning ruim worden gezien. Het gaat erom of er een redelijke verwachting is dat – op termijn – de woning kan worden verkocht. De verkoop kan zich over maanden uitstrekken.
- *Bijstand om niet*
Kan de tegeldemaking niet op korte termijn worden verlangd, dan wordt de bijstand *om niet* verstrekt. Zodra (onverwachts) toch over de middelen kan worden beschikt, kan tot terugvordering over worden gegaan op grond van artikel 58, tweede lid, aanhef en onder f, van de Participatiewet. Dit artikel regelt de terugvorderingsgrond voor onverschuldigd betaalde bijstand omdat de belanghebbende naderhand met betrekking tot de periode waarover bijstand is verleend over in aanmerking te nemen middelen beschikte.

Ondanks dat tegeldemaking ten tijde van de bijstandsaanvraag niet direct mogelijk is, bestaat gedurende het bijstandsrecht - dat daarna (tijdelijk) ontstaat – wel de inspanningsplicht voor de belanghebbende om het middel of de aanspraak daarop alsnog te gelde te maken. Er geldt vanuit het vangnetkarakter van de bijstand altijd de inspanningsplicht om zo snel mogelijk weer in het eigen bestaan te kunnen voorzien. Op grond van artikel 55 van de Participatiewet kan daarnaast aan de belanghebbende gedurende het verloop van de bijstand expliciet een *nadere verplichting* worden opgelegd. Uit vaste jurisprudentie volgt dat dit artikel niet vereist dat het beoogde gevolg van de verplichting daadwerkelijk wordt bereikt.³⁸ Het betreft een inspanningsverplichting, niet een resultaatsverplichting. Bijvoorbeeld de tegeldemaking van de niet door belanghebbende zelf bewoonde eigen woning - als de waarde van de woning ruim boven de vermogensgrens ligt – wordt in de rechtspraak als een geoorloofde voorwaarde in de zin van artikel 55 aangemerkt.³⁹

Discretionaire bevoegdheid van de uitkeringsinstantie

Vanuit het vangnetkarakter van de bijstand, vindt de regering het allereerst belangrijk dat de Participatiewet ingeval van eerder geconstateerde fraude een stevige drempel opwerpt voordat bijstand kan worden verstrekt. Daarnaast moet aan de bijstandsverlening altijd een forse prikkel verbonden zijn voor de belanghebbende die vermogen heeft die niet te gelde gemaakt kan worden om blijvend inspanning te verrichten ter aanwending van het bezit. Of dat nou gelegen is in de vorm van de bijstand of de nadere verplichting die wordt opgelegd.

De regering onderschrijft daarnaast het belang om in voorkomende gevallen (alsnog) bijstand te verstrekken. Zowel vanuit de schuldenproblematiek als het vangnetkarakter van de bijstand is het onwenselijk dat personen – waaronder bijvoorbeeld ook huishoudens met kinderen - volledig zonder middelen komen te zitten om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Er ontstaan schulden of deze lopen verder op, en daarnaast bestaat het risico dat (financiële) problematiek leidt tot ondermijnende criminaliteit. Het vangnet is er uiteindelijk voor iedereen.⁴⁰ Bij hoge uitzondering kan zelfs in die gevallen waarbij een belanghebbende geen inspanningen tot tegeldemaking heeft verricht, alsnog bijstand worden verstrekt. Of daar toepassing aan moet worden gegeven, is afhankelijk van de bijzondere individuele omstandigheden van het geval.⁴¹

³⁷ Artikel 48, tweede lid, onder a, van de Participatiewet.

³⁸ CRVB 22 februari 2000, nrs 98/2372, 98/2385 ABW, USZ2000/125.

³⁹ ECLI:NL:CRVB:2004:AP1176.

⁴⁰ Bij het verstrekken van bijstand is er ook altijd nog enige ruimte voor de aflossing van schulden. Daarbij moet wel altijd rekening worden gehouden met de beslagvrije voet, zodat de belanghebbende in staat blijft om in de basale kosten van levensonderhoud te kunnen voorzien.

⁴¹ Op grond van artikel 48, tweede lid, onder c, van de Participatiewet kan de bijstand als geldlening worden verstrekt vanwege tekortschietend besef van verantwoordelijkheid.

Het is de discretionaire bevoegdheid van de uitkeringsinstanties om te beoordelen en vast te stellen of iemand voldoende inspanning heeft verricht tot tegeldemaking van het bezit en of dus wel of niet redelijkerwijs beschikt kan worden over een middel. Ook de vorm van de bijstand en het opleggen van nadere verplichtingen is ter beoordeling aan de uitkeringsinstantie. De Participatiewet voorziet in voldoende mogelijkheden om daarbij een afgewogen en passende beslissing te nemen.

3.4. Gevolgen voor de uitvoering

De colleges van burgemeester en wethouders zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. Voor gepensioneerden met recht op bijstand in de vorm van Aanvullende inkomensondersteuning voor ouderen (AIO) gaat het om de SVB.

Het vaststellen van fraudevorderingen

Dit wetsvoorstel vormt geen extra taak voor uitkeringsinstanties. Het wetsvoorstel wijzigt de inhoud van een reeds bestaande taak. Dat voor de beoordeling van het bijstandsrecht een middelentoets moet worden gedaan blijft ongewijzigd. Wat uitkeringsinstanties bij de vermogenstoets als 'schuld' mogen aanmerken verandert wel. Bij de aanvraag van een bijstandsuitkering wordt aan de belanghebbende gevraagd of er sprake is van schulden. Indien de aanvrager openstaande vorderingen heeft bij de desbetreffende uitkeringsinstantie, wordt dit in de praktijk ambtshalve meegenomen in de beoordeling van het vermogen. Voor alle andere schulden geldt dat het – op grond van de inlichtingenplicht – de eigen verantwoordelijkheid is van de belanghebbende om daar bewijstukken van aan te leveren. Levert de belanghebbende geen bewijzen? Dan worden er geen schulden meegenomen in de vermogenstoets, ongeacht of deze feitelijk wel aanwezig zijn. Het is – voor de vermogenstoets - niet aan de uitkeringsinstantie om actief de aanwezigheid van schulden te onderzoeken.

Bij de uitvoering van de middelentoets worden schulden door de uitkeringsinstantie al beoordeeld op het feitelijk bestaan daarvan en de plicht tot terugbetaling. Met deze wetswijziging moet daarnaast ook gecontroleerd worden of het geen fraudevordering betreft. Een fraudevordering is eenvoudig te herleiden als het een vordering bij de eigen uitkeringsinstantie betreft. Zodra een openstaande vordering van een andere gemeente of uitkeringsinstantie wordt aangeleverd, is de beoordeling lastiger. Uitgangspunt blijft dat de belanghebbende goede bewijsstukken moet aanleveren. Uit beschikkingen en vorderingsoverzichten valt al veel te herleiden. Ter verificatie hebben gemeenten de mogelijkheden om Suwinet te raadplegen, voor zover het de eigen of andere gemeenten betreft. Met de uitkeringsinstanties wordt momenteel nader onderzocht wat de mogelijkheden zijn tot gegevensdeling tussen de verschillende uitkeringsinstanties, waaronder die in Caribisch Nederland, met betrekking tot de fraudevorderingen.

Dat bij de uitsluiting van fraudevorderingen geen onderscheid wordt gemaakt naar ontstaansgrond, komt de uitvoering ten goede. De ontstaansgrond is niet altijd even eenvoudig te herleiden, zeker wanneer het een fraudevordering van een andere gemeente of uitkeringsinstantie betreft.

De uitkeringsinstanties moeten ook de strafrechtelijk opgelegde geldboetes die verband houden met schending van de inlichtingenplicht kunnen herkennen. Met betrekking tot de strafrechtelijke geldboetes is de reden dat de boete wordt opgelegd slechts indirect de overtreding van artikelen van de Participatiewet. Zo zal bijvoorbeeld bij zeer ernstige fraude een vervolging kunnen worden ingesteld op grond van valsheid in geschrifte (artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht). Het bewijzen van de valsheid in geschrifte zal gaan over de bandbreedte van schending van de inlichtingenplicht.

Het redelijkerwijs kunnen beschikken over een middel

Het is in bepaalde situaties complex om vast te stellen of redelijkerwijs over een middel kan worden beschikt en of het vermogen, gebonden in dit bezit, te gelde kan worden gemaakt. Het is afhankelijk van de specifieke en individuele situatie van de belanghebbende. Het is expliciet aan de uitkeringsinstantie om de situatie per geval, met maatwerk te beoordelen. Dit betreft een bestaande taak die niet verandert door de wetswijziging.

4. OVERIGE

4.1. Caribisch Nederland

Net als in Europees Nederland zou de situatie dat verzwegen (buitenlands) vermogen een knelpunt vormt in de handhaving, zich ook in de onderstand in Caribisch Nederland voor kunnen doen. Met het oog hierop brengt de regering de benodigde wijzigingen in het Besluit onderstand BES in kaart. Omdat het een aanpassing van lagere regelgeving betreft, zullen de benodigde wijzigingen in een apart traject worden uitgewerkt. Bij de aanpassing van de Participatiewet worden fraudevorderingen ontstaan vanuit sociale zekerheidsregelingen van Caribisch Nederland wel reeds uitgesloten van de vermogenstoets. Dit heeft dus alleen gevolgen voor personen die gefraudeerd hebben met sociale zekerheidsregelingen in Caribisch Nederland en die (na verhuizing) in Europees Nederland een beroep doen op bijstand.

4.2. IOAW, IOAZ en Bbz

De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (hierna: IOAW) houdt geen rekening met het vermogen van de belanghebbende. Dit wetsvoorstel geeft zodoende geen reden tot aanpassing van de IOAW.

Binnen de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (hierna: IOAZ) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (hierna: Bbz) speelt vermogen wel een rol, maar in een andere vorm dan in de Participatiewet. De Bbz heeft geen middelentoets voor de toegang tot een uitkering. Vermogen speelt een rol bij de vaststelling van de vorm van de bijstand. De IOAZ kent geen middelentoets voor de toegang tot het recht op een uitkering. Wel wordt op grond van artikel 8, tweede lid, van de IOAZ rekening gehouden met (een percentage van) het inkomen uit vermogen. Daarbij blijft een vrijlatingsbedrag buiten beschouwing. Op grond van artikel 3, eerste lid, van de Regeling vermogenswaardering IOAZ geldt ook hier dat vermogen de waarde is van de bezittingen verminderd met de waarde van de schulden.

Bezien wordt of er aanleiding bestaat om de lagere regelgeving met betrekking tot de IOAZ en Bbz aan te passen.

4.3. Financiële gevolgen

Bij de beoordeling van het recht op bijstand en AIO wordt onder andere gekeken naar de hoogte van het vermogen. Voor het vaststellen van het vermogen in de zin van artikel 34, eerste lid, van de Participatiewet geldt dat de 'fraudevordering' (de terugvordering en de bestuurlijke boete vanwege schending van de inlichtingenplicht) van alle ontstaansgronden niet langer in mindering wordt gebracht op het vermogen. Dit betekent voor iemand met een 'fraudevordering' dat zijn of haar vermogen voor toetsing stijgt, waardoor hij of zij mogelijk geen recht op bijstand heeft. De verwachting is dat het aantal huishoudens dat geraakt wordt beperkt is. De precieze effecten worden nog nader in kaart gebracht.

4.4. Regeldruk en gegevensverwerking

De wetswijziging brengt geen nieuwe taak voor de uitkeringsinstanties met zich mee. Het uitsluiten van fraudevorderingen vindt plaats binnen de reguliere vaststelling van het vermogen binnen de Participatiewet. Daarom heeft het wetsvoorstel een verwaarloosbaar effect op de regeldruk en gegevensverwerking.

4.5. Voorkomen dat misbruik en oneigenlijk gebruik loont

Het wetsvoorstel heeft betrekking op handhaving en naleving binnen de sociale zekerheid, specifiek de bijstand. Met het wetsvoorstel wil de regering de ongewenste (lonende) effecten van handhaving wegnemen. Beoogd wordt de onterecht gunstige positie van mensen met fraudevorderingen bij de toegang tot het recht op bijstand te voorkomen. Om dit te bereiken wordt

voorgesteld om openstaande fraudevorderingen uit te sluiten van de vermogenstoets in de Participatiewet.

In het kader van misbruik en oneigenlijk gebruik is het voor de uitkeringsinstanties bij de uitvoering van de voorgestelde wijziging van belang dat zij de (door de belanghebbende) aangedragen fraudevorderingen goed te kunnen controleren en verifiëren. Om dit te realiseren wordt met de betrokken partijen gesproken over de mogelijkheden tot gegevensdeling.

4.6. Advies en consultatie

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Uitvoeringspanel gemeenten wordt gevraagd om advies. Het wetsvoorstel gaat daarnaast in internetconsultatie en wordt voor advies voorgelegd aan de SVB.

VNG en Uitvoeringspanel gemeenten

Sociale verzekeringsbank

Internetconsultatie

5. OVERGANGSRECHT

Voorgesteld wordt – mede met het oog op een goede uitvoering – dat bij iedere nieuwe aanvraag vanaf de dag van inwerkingtreding van het wetsvoorstel, alle fraudevorderingen niet langer meetellen in de vermogenstoets. Bij personen die ten tijde van de inwerkingtreding van het wetsvoorstel al in de bijstand zitten verandert er niets. Dit is alleen anders als een schending van de inlichtingenplicht wordt vastgesteld *na* inwerkingtreding van deze wet en ten gevolge daarvan nieuwe fraudevorderingen ontstaan en er ook sprake is van bezit. Ook in dit laatste geval zullen bij een vermogenstoets de nieuwe fraudevorderingen niet meetellen als schuld. De datum van het terugvorderingsbesluit is daarbij leidend. Wanneer er succesvol in bezwaar of beroep gegaan wordt tegen de fraudevordering, verandert dit niets aan de vermogenstoets voor schulden wanneer het terugvorderingsbesluit gelegen is op de datum *na* inwerkingtreding van deze wet. De eventuele schuld die is ontstaan door de fraudevordering telde al niet mee bij de vermogenstoets, en als de fraudevordering ten onrechte is opgelegd dan is er geen schuld meer, maar dat heeft – doordat de schuld al niet meetelde – geen gevolgen. Anders is dit bij schulden die op grond van het overgangsrecht meetellen bij de vermogenstoets. Als achteraf na een succesvolle bezwaar of beroepsprocedure het terugvorderingsbesluit ongedaan wordt gemaakt, dan is ten onrechte de daaruit ontstane schuld meegeteld. Dit zijn echter situaties die niet te voorkomen zijn. Ook in het huidige recht worden schulden meegenomen bij de vermogenstoets, waarna bijvoorbeeld een kwijtschelding volgt en de schuld vervolgens niet meer bestaat.

6. INWERKTREDING

Vanwege het publieke belang van de beoogde wetswijziging, zal het wetsvoorstel in werking treden in afwijking van het vaste verandermoment. Inwerkingtreding zal plaatsvinden drie maanden na plaatsing van het inwerkingtredingsbesluit in het Staatsblad. Met deze drie maanden wordt de noodzakelijk termijn voor medeoverheden om zich voor te bereiden op de voorgestelde wijziging in acht genomen.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

ARTIKEL I

Onderdeel A

Zoals aangegeven in paragraaf 3.2 van het algemene deel van deze memorie van toelichting mogen schulden die zijn ontstaan uit een terugvordering of een bestuurlijk boete of geldboete op grond van fraude binnen de socialezekerheidswetten niet meer als schuld meegenomen in de zin van artikel 34, eerste lid, van de Participatiewet. In artikel 34, vijfde lid, is een lijst opgenomen

met deze wetten waarvan de daaruit ontstane vorderingen op de belanghebbende die niet meer als schuld kunnen worden meegenomen. In onderdeel o is ook bepaald dat wanneer er ook of in plaats daarvan een strafrechtelijke geldboete wordt opgelegd, de daaruit ontstane schuld ook niet mee mag worden genomen als schuld in de zin van artikel 34, eerste lid, van de Participatiewet.

Onderdeel B

Fraudevorderingen die zijn ontstaan voor de inwerkingtreding van deze wet kunnen nog meegenomen worden als schuld bij de personen die een bijstandsuitkering hebben op het moment dat deze wet in werking treedt. Mocht er bijvoorbeeld een nieuwe fraudeschuld ontstaan, dan telt alleen deze nieuwe schuld niet mee bij een vermogenstoets, maar kan de schuld die al aanwezig was bij de inwerkingtreding van deze wet nog steeds worden afgetrokken van het vermogen. Dit geldt zolang de bijstandsverlening onafgebroken voortduurt. Het kan zijn dat degene op de dag van inwerkingtreding van deze wet een bijstandsuitkering had, een baan krijgt, uit de bijstand gaat en daarna opnieuw een aanvraag doet voor een bijstandsuitkering. Schulden die aanwezig waren voor de inwerkingtreding van deze wet die voortkwamen uit fraudevorderingen, mogen bij deze nieuwe aanvraag nu niet meer meegenomen worden. Het is namelijk een eventueel nieuw recht op bijstand en niet meer hetzelfde recht als bestond ten tijde van de inwerkingtreding van deze wet. De nieuwe aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van artikel 34, en op grond van artikel 34, vijfde lid, van de Participatiewet zullen schulden die voorkomen uit fraudeschulden bij deze nieuwe aanvraag buiten beschouwing worden gelaten.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

T. van Ark